

२०१५ सालको विधेयक नं. २

जनप्रतिनिधित्व ऐनलाई संशोधन गर्ने विधेयक

जनप्रतिनिधित्व ऐन, २०१५ [यसपछि मूल ऐन भनिएको] लाई संशोधन गर्ने आवश्यक परेकोले श्री ५ महाराजाधिराजबाट सल्लाहकार सभाको राय लिई मन्त्रि परिषद्को सल्लाह अनुसार यो ऐन बनाई जारी गरिबक्सको छः—

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भः— (१) यस ऐनको नाम जन प्रतिनिधित्व [दोस्रो संशोधन] ऐन, २०१५ रहेको छ ।

(२) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. मूल ऐनको दफा ४७ मा संशोधनः— मूल ऐनको दफा ४७ को उपदफा (१)

(ग) को सट्टा देहायको ४७ (१) (ग) राखिएको छः—

४७ (१) [ग]. सदर गर्नु पर्ने कुनै नोमिनेशनपत्र सदर नगरिएकोले वा वदर वा खारेज गर्नु पर्ने नोमिनेशनपत्र वदर वा खारेज नगरिएकोले सो निर्वाचनको नतिजा वास्तवमा फरक भयो,

उद्देश्य र कारणहरूको विवरण

प्रतिनिधि सभाको निमित्त हुने कुनै निर्वाचनलाई जनप्रतिनिधित्व ऐन अन्तर्गत गठित ट्राइबुनलले गैर कानूनी ठहराउन सक्ने विभिन्न अवस्थाहरू मध्ये “सदर गर्न नहुने कुनै नोमिनेशनपत्र सदर गरिएकोले वा वदर वा खारेज गर्नु पर्ने नोमिनेशनपत्र वदर वा खारेज नगरिएकोले सो निर्वाचनको नतिजा वास्तवमा फरक भयो” भन्ने उक्त ट्राइबुनलले ठहराएमा समेत निर्वाचन गैर कानूनी हुने गरी उक्त ऐनको दफा ४७ [१] को खण्ड [ग] मा लेखिएको तर सदर गर्नु पर्ने कुनै नोमिनेशनपत्र सदर नगरिएकोले कुनै निर्वाचनको नतिजा वास्तवमा फरक भएको हो भन्ने ठहरिएमा सो निर्वाचन गैर कानूनी हुने गरी व्यवस्था भएको नदेखिएकोले सो समेत समावेश गरी उक्त दफामा संशोधन गर्न लाई यो विधेयक बनाई तयार गरिएको छ ।

काठमाडौं,
मिति

रणधीर सुब्बा

मन्त्री

आज्ञाले—

नयनबहादुर खत्री

श्री ५ को सरकारका सचिव

कानून तथा संसदीय प्रबन्ध मन्त्रालय ।

श्री ५ को सरकार

कानून तथा संसदीय प्रबन्ध मन्त्रालयको सूचना

तल्लेखिएको सलाहकार सभामा पेश भएको विधेयक हो ऐन होइन अतएव, यो जन साधारणले कानून सरह मान्नु पर्दैन ।

श्री माननीय मन्त्री रणधीर सुब्बाले सलाहकार सभाको समक्ष पेश गर्नु भएको तल लेखिएबमोजिमको बाल विवाह निषेध गर्न बनेको विधेयक नेपाल सलाहकार सभाका नियमहरूको नियम ८७ बमोजिम सर्व साधारणको जानकारीका स लागि प्रकाशित गरिएको छ ।

२०१५ सालको विधेयक नं० ३

बाल विवाह निषेध गर्न ब. को विधेयक

प्रचलित नेपाल कानूनका बालविवाह सम्बन्धी दफाहरू मुलुकका सम्पूर्ण जाति सम्प्रदायमा लागू नभई खास खास जाति सम्प्रदायलाई मात्र लागू रहेकोमा बालविवाहको प्रथा सबै जाति सम्प्रदायका लागि हानिकारक भएकोले बाल-विवाह निषेध गर्न आवश्यक एवं मनासीव देखिएकोले श्री ५ महाराजाधिराज वाट सलाहकार सभाको राय लिई मन्त्रिपरिषद्का सलाहअनुसार यो ऐन बनाई जारी गरिबक्सैकोछ ।

१. संक्षिप्त नाम, विस्तार र प्रारम्भ:- (१) यस ऐनको नाम बालविवाह निषेध ऐन' २०१५ रहेकोछ ।

(२) यो ऐन नेपाल राज्यभित्र वा अरु जहाँसुकै रहे बसेको भएतापनि सबै नेपाली नागरिकहरूलाई लागू हुनेछ ।

(३) यो ऐन श्री ५ को सरकारले नेपाल गजेटमा सूचना प्रकाशित गरि तोकिएका मितिदेखि प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषा:- विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा—

[क] 'बालक' भन्नाले १६ वर्ष मुनिको लोम्ने मानिस र १४ वर्ष मुनिकी स्त्रास्त्रीमानिस सम्भन्तु पर्छ ।

[ख] 'बाल विवाह' भन्नाले विवाह गर्ने पक्षहरू मध्ये कुनै एक वा दुवै पक्ष बालक भएको विवाह सम्भन्तुपर्छ ।

[ग] 'नाबालक' भन्नाले १८ वर्ष मुनिको लोम्नेमानिस वा स्त्रास्त्रीमानिस सम्भन्तु पर्छ ।

३. बालविवाह गर्न निषेध:- यो ऐन प्रारम्भ भएका मिति देखि बालविवाह निषेध गरिएको छ ।

४. सजाय: [१] १६ वर्ष नाघेका र २१ वर्ष मुनिका कुनै लोग्नेमानिसले दफा ३ उल्लंघन गरी बालविवाह गरेमा निजलाई रु. १०००। एक हजारसम्म जरिवाना हुनेछ । सो बालविवाह गर्ने लोग्नेमानिस २१ वर्ष नाघी सकेको रहेछ भने निजलाई एक महीनासम्म कैद वा रु. १०००। एक हजार सम्म जरिवाना वा दुवै सजाय हुनेछ ।

[२] कुनै व्यक्तिले दफा ३ उल्लंघन गरी जानी जानी बालविवाह गराएमा वा गर्न लगाएमा निजलाई एक महीना सम्म कैद वा रु. १०००। एक हजारसम्म जरिवाना वा दुवै सजाय हुनेछ ।

[३] दफा ३ उल्लंघन गरी कुनै नाबालकले बालविवाह गर्न लाग्दा वा कुनै नाबालकको बालविवाह गराउने (मनसायले बाबु आमा वा संरक्षक वा अरु कुनै हैसियतले सो विवाह गराउनको लागि कुनै व्यक्तिले कुनै काम गरेमा वा मञ्जुरी दिएमा निजलाई एक महीनासम्म कैद वा रु. १०००। एक हजारसम्म जरिवाना वा दुवै सजाय हुनेछ ।

स्पष्टीकरण: कुनै नाबालकले बालविवाह गरेकोमा सो विवाह भएको कुरा सो नाबालकको आमा बाबु वा संरक्षकलाई थाहा थिएन वा सो विवाह रोक्न निजले सकभर उचित प्रयत्न गरेको थियो भने कुरा प्रमाणित गर्न सकेमा बाहेक निजले त्यस्तो विवाह गराउन मञ्जुरी दिएको मानिने छ ।

५. इद म्याद:- बालविवाह भएको एक वर्ष भित्र नालीश वा उजुरी नदिएमा सो विवाह सन्तर्ध कसूरमा पछि कुनै नालीश वा उजुरी लाग्ने छैन ।

६. मुट्टा नालीश वा उजुरवालाबाट हर्जाना भराई दिने अधिकार:- यो ऐन अन्तर्गत सजाय हुने कसूर गऱ्यो भनी कसैले कसैको विरुद्ध गरेको नालीश वा उजुर मुट्टा प्रमाणित हुन आएपछि सफाई पाउनेछ मुट्टा नालीश वा उजुरी गर्नेबाट हर्जाना भराई पाउँ भनी अदालतमा दरखास्त गर्न आएमा अदालतले मुट्टा नालीश वा उजुरी गर्नेबाट सफाई पाउनेछाई रु. १००। एकसयसम्म हर्जाना दिलाई दिन सक्छ ।

७. नालीश वा उजुरवालाबाट धरौटी लिने अधिकार:- [१] यो ऐन अन्तर्गत सजाय हुने कसूर गऱ्यो भनी अदालतमा कुनै व्यक्तिको नालीश वा उजुरी परेपछि सो अदालतले सो नालीश वा उजुरीको जाँचवृत्त गरी सकेपछि कर लगाई अभियुक्तलाई उपस्थित गराउनु भन्दा अगाव जुनसुकै समय वहीमा रु. १०० एकसय सम्म धरौटी लिइ वा नलिइ त्यस्तो नालीश वा

उजुरवालाको सनाखत गराई राख्न सक्छ र अदालतले तोकी दिएको मनासीर माफिकको अवधि भित्र धरौटी दाखिल गर्न नल्याएमा त्यस्तो व्यक्तिको नालीश वा उजुरी खारेज हुनेछ ।

[२] दफा ६ अन्तर्गत अदालतले अभियुक्तलाई नालीश वा उजुरवालाबाट कुनै हर्जाना भराई दिने निर्णय गरेमा सोही धरौटीको रकमबाट भराइने छ ।

८. यो ऐन बखिलाफ हुन लागेको विवाह रोक्न निषेधाज्ञा निकाल्ने अधिकार:-

[१] यो ऐनका अरू दफा दफामा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यो ऐन बखिलाफ कुनै बालविवाह हुन लागेको छ वा हुने प्रवन्ध भएको छ भन्ने कुरा कसैको उजुरबाट वा अन्य तरीकाबाट थाहा हुन आएमा अदालतले त्यस्तो विवाह रोक्न दफा ३ वा दफा ४ मा उल्लेख भएका जुनसुकै व्यक्तिको नाममा निषेधाज्ञा निकाल्न सक्छ ।

तर निषेधाज्ञा निकाल्नु नपर्ने कारण पेश गर्ने मौका अगावै नदिइ कुनै व्यक्तिलाई अदालतले यस उपदफा अन्तर्गत निषेधाज्ञा निकाल्नेछैन ।

[२] अदालतले उपदफा [१] अन्तर्गत निकालिएको कुनै आदेशलाई आफ्नो तजवीजले वा मर्का पर्ने व्यक्तिको दरखास्त परी सकेपछि खारेज वा हेरफेर गर्न पर्ने देखिएमा खारेज वा हेरफेर गर्न सक्छ र त्यसरी खारेज वा हेरफेर गरेको कारण छिखितरूपमा रेकर्ड गरी राख्नु पर्छ ।

[३] उपदफा [१] अन्तर्गत आफ्ना नाममा कुनै निषेधाज्ञा निकालिएको वा भन्ने कुरा जानी जानी कुनै व्यक्तिले सो निषेधाज्ञाको पालन नगरेमा निजलाई तीन महीना सम्म कैद वा रु. १००० एक हजार सम्म जरिवाना वा दुवै सजाय हुनेछ ।

९. खारेजी:- मुलुकी ऐनको विहावरी महलकानं १३ र १४ खारेज गरिएको छ ।

उद्देश्य र कारणहरूको विवरण

बाल विवाहको प्रथा समाजको निमित्त हानिकारक भएको सर्वविदित कुरा हो । यस प्रथालाई प्राथमिक सबै जसो मुलुकले निषेध गरिसकेको छ । हाम्रो मुलुकमा पनि केही खास खास जाती सम्प्रदायमा सम्म बाल विवाह निषेध गरी मुलुकी ऐनको विहावरी महलको दफा १३ र १४ मा व्यवस्था भई राखेको

देखिए तापनि वाल विवाह कुनै खास जाती सम्प्रदायको निमित्त मात्र होइन सम्पूर्ण जाती सम्प्रदायका लागि हानिकारक भएकोले उक्त कानूनलाई खारेज गरी यो विधेयक ऐनको रूपमा प्रारम्भ भएपछि १६ वर्ष मुनीकालोग्ने मानिस र ४ वर्ष मुनिकी स्वास्थ्यी मानिसको विवाह निषेध गर्ने गरी यो विधेयक बनेको छ। बाबु आमा वा संरक्षक वा अरु कुनै हैसियतले जानी जानी वाल विवाह गराउने वा सो गराउने कुनै काम गर्ने वा मज्जूर दिनेलाई र वाल विवाह गर्ने लोभने मानिस १६ वर्ष नाघेकोमा निजलाई समेत सजाय हुने व्यवस्था गरिएको छ। कुन वाल विवाह हुन लागेको वा हुने प्रबन्ध भएको कुरा कसैको नालीस उजुरवाट वा अन्य तरिकाबाट थाहा हुन आएमा त्यस्तो वाल विवाह रोक्न निषेधाज्ञा निकाल्ने अधिकार अदालतलाई दिइएको छ। त्यसरी दिइएको निषेधाज्ञाको पालन नगर्ने व्यक्तिलाई पनि सजायको व्यवस्था गरिएको छ।

काठमाडौं,
मिति

डिल्लीरमण रेग्मी
मन्त्री

आज्ञाले—

नयनबहादुर खत्री

श्री ५ को सरकारका सचिव

कानून तथा संसदीय प्रबन्ध मन्त्रालय.